

บทความวิจัยเรื่อง
ระบบการเลือกตั้งเยอรมนี
และการปฏิรูปการเลือกตั้งในประเทศไทย

นายชยพล ธานีวัฒน์

วิทยากรชำนาญการ

กลุ่มงานกฎหมาย ๓ สำนักกฎหมาย

๑. บทนำ

หลักเกณฑ์พื้นฐานของการปกครองในนิติรัฐที่มีการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ก็คือ จะต้องมีความที่ประชาชนเป็นตัวแทนของประชาชน ที่ทำหน้าที่หลักในการปกครองประเทศ สภาดังกล่าวนี้จะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระยะเวลาที่กำหนด ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้สิทธิออกเสียงของประชาชนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจุดสุดยอดของกระบวนการสร้างความคิดเห็นและเจตจำนงทางการเมืองของประชาชน ซึ่งจะเวียนมาถึงเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้แล้ว การเลือกตั้งยังเป็นการทำให้หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ปรากฏเป็นรูปธรรมต่อสายตาของประชาชน กล่าวคือ หลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชน ดังนั้น จึงนับได้ว่าการเลือกตั้งเป็นขั้นตอนหลักสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นรูปแบบที่สำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ

บทความชิ้นนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอรูปแบบการเลือกตั้งของสหพันธ์รัฐเยอรมนีซึ่งเป็นแนวคิดในการปฏิรูปการเลือกตั้งในประเทศไทยในช่วงที่มีการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ โดยจะเป็นการนำเสนอแนวคิดและหลักการที่สำคัญของการเลือกตั้งแบบเยอรมนี การจัดการเลือกตั้ง และรูปแบบของการเลือกตั้งที่เป็นสาระสำคัญที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้นำมาศึกษาและปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งในประเทศไทย ในส่วนท้ายของบทความเป็นการวิเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดการเลือกตั้งของสหพันธ์รัฐเยอรมนีกับการปฏิรูปการเลือกตั้งในประเทศไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ว่าจะสามารถนำพาทิศทางการเมืองไทยไปสู่แนวทางใดและแนวโน้มของการเลือกตั้งในอนาคตของไทยจะเป็นเช่นไรต่อไป

๒. แนวคิดของการเลือกตั้งของสหพันธ์รัฐเยอรมนี

สำหรับการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์รัฐของเยอรมนีตามกฎหมายพื้นฐานนั้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมนีได้เคยอธิบายขยายความไว้ว่า “คือ การออกเสียงของพลเมืองเพื่อแสดงเจตจำนงออกมาว่าบุคคลใดสมควรที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในสภาฯ แทนตน ในช่วงระยะเวลา ๔ ปี จากนั้นไป ซึ่งถือได้ว่า เป็นการแสดงเจตจำนงของพลเมืองผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมดอย่างมีเอกภาพ และในฐานะที่เป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย และการแสดงเจตจำนงของพลเมืองเช่นนี้ สำหรับระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยแล้ว ย่อมเป็นการแสดงออกของประชาชนหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเลือกตั้งจะต้องเป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการที่แท้จริงของประชาชน”

การที่จะพิจารณาประเด็นที่ว่า “การเลือกตั้งใดเป็นการแสดงออก ซึ่งความต้องการอันแท้จริงของประชาชน” นั้น สามารถพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าในการเลือกตั้งนั้นประชาชนมีทางเลือกระหว่างผู้สมัครหลาย ๆ คน ที่เป็นตัวแทนของแนวความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันไปหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะในประเทศที่มีการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย จะมีปรากฏการณ์ที่สำคัญก็คือ ความหลากหลายของแนวความคิดและมีการยอมรับความแตกต่างกันในทางความคิดซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเด่นที่สุดของประเทศที่มีการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย จากการยึดถือหลักความจริงที่ว่า ความแตกต่างกันในทางความคิดนั้นเป็นธรรมชาติของทุกสังคม ฉะนั้นในสังคมเสรีประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องแสวงหากฎเกณฑ์ในการที่จะจัดการกับแนวความคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม รวมทั้งให้ความเป็นธรรมแก่แนวความคิดเหล่านั้นด้วย ซึ่งหมายความว่า แม้แต่ฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยก็ได้รับความคุ้มครองและมีโอกาสที่จะมีปากเสียงในสภาผู้แทนฯ ได้

ดังนั้น “การเลือกตั้งของประชาชน” นอกจากจะเป็นการให้ความชอบธรรมแก่ฝ่ายที่ได้รับการเลือกตั้งแล้ว ยังเป็นการควบคุมการดำเนินงานของสภาผู้แทนฯ ชุดที่ผ่านมาอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภารกิจสำคัญนี้เป็นภารกิจของสภาฯ ก็คือ การบัญญัติกฎหมายและการที่จะผ่านร่างกฎหมายจำเป็นที่จะต้องมีความเสี่ยงมากในสภาฯ นอกจากนั้น การเลือกตั้งที่ดีก็ควรจะเป็นการเลือกตั้งที่นำมาซึ่งสภาที่เข้มแข็ง สามารถตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพเข้าบริหารประเทศได้อีกด้วย

๓. หลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งของสหพันธ์รัฐเยอรมนี

กฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดไว้ ในมาตรา ๓๘ อนุมาตรา ๑ ประโยคแรกว่า “สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรเยอรมัน (Bundestag) ย่อมได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่เป็นการทั่วไป โดยตรง โดยเสรี โดยเสมอภาค และโดยลับ” ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ตีความในหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งเหล่านี้ให้มีสถานะ “เป็นสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและใช้บังคับกับการลงคะแนนหรือการลงมติทางการเมืองทุกประเภท”

โดยหลักแล้วหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งเหล่านี้ใช้ได้สำหรับการเลือกตั้งในทุกขั้นตอน กล่าวคือ ตั้งแต่การเตรียมการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง การนับคะแนน และการคิดคะแนนให้เป็นผลของการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญและนักวิชาการด้านกฎหมายมหาชนของเยอรมนีได้จัดให้สิทธิเหล่านี้เป็น “สิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมือง” ซึ่งการกระทำที่ขัดต่อหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานของการเลือกตั้ง จึงถือเป็นสาเหตุฟ้องให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะได้ แต่อย่างไรก็ตามศาลจะสั่งให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อการกระทำดังกล่าวถึงขนาดทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปหรืออาจทำให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงได้

สำหรับหลักการทั้ง ๕ ประการสามารถอธิบายได้ดังนี้

๓.๑ หลักความทั่วไปของการเลือกตั้ง (Grundsatz der Allgemeinheit der Wahl)

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐได้ให้ความหมายว่าโดยหลักแล้ว ผู้ที่ถือสัญชาติเยอรมันทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกตั้ง กฎหมายเลือกตั้งไม่อาจที่จะจำกัดสิทธิคนเหล่านี้ได้โดยอ้างสาเหตุความเป็นพลเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังกัดกลุ่มภาษาใดภาษาหนึ่งและไมอาจจำกัดสิทธิ โดยอาศัยข้อพิจารณาทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นเพศ เผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ จำนวนภาษีที่จ่าย การถือสิทธิ สถานะทางการศึกษา หรือทางอาชีพ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ตัดสินบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่ามีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือไม่ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกคนต้องสามารถใช้สิทธิของตนได้หากมีความประสงค์จะใช้สิทธิเลือกตั้ง

นอกจากนี้ หลักที่ว่า การเลือกตั้งต้องเป็นไปโดยทั่วไปนี้ เป็นหลักเกณฑ์ย่อยที่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ใหญ่ หลักเกณฑ์หนึ่ง คือ หลักความเสมอภาค ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐาน โดยที่หลักความทั่วไปของการเลือกตั้งจะเน้นรูปแบบพิเศษ พลเมืองทุกคนต้องสามารถที่จะใช้สิทธิโดยเท่าเทียมกันตามรูปแบบเท่าที่จะเป็นไปได้ และการใดที่ขัดต่อหลักความทั่วไปของการเลือกตั้งแล้วย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาคด้วยเสมอ

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า จะไม่มีการจำกัดสิทธิใด ๆ เลยเพียงแต่ว่าการจำกัดสิทธิซึ่งจะเป็นการขัดต่อหลักความทั่วไปของการเลือกตั้งนี้ จะทำได้ โดยไม่ขัดต่อ

รัฐธรรมนูญก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นที่อธิบายได้ กล่าวคือ ตามเนื้อหาแล้วต้องทำเช่นนั้นและกระทำนั้น มีเหตุผลที่ดีสนับสนุน

๓.๒ หลักการเลือกตั้งโดยตรง (Grundsatz der Unmittelbarkeit der Wahl)

การเลือกตั้งจะเป็นไปหลักเกณฑ์การเลือกตั้งข้อนี้เมื่อการลงคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดว่าผู้ใดจะได้เข้าไปนั่งในสภาผู้แทนราษฎร และโดยวิธีนี้เท่านั้นที่จะกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งเป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน ดังนั้นหลักการนี้จะมีข้อห้าม ๒ ประการคือ

๑) ห้ามการเลือกตัวแทนเพื่อจะให้ตัวแทนไปลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนอีกทีหนึ่ง และ

๒) ห้ามองค์กรที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนเพื่อเลือกผู้แทนตามอำเภอใจของตนเอง

ฉะนั้นในการเลือกตั้งแต่ละครั้งคะแนนเสียงทุกคะแนนเสียงที่ลงไปจะต้องกำหนดได้แน่นอนว่าจะไม่ตกแก่ผู้สมัครคนใดและเมื่อลงคะแนนไปแล้วก็ไม่มีผู้ใดอีกที่จะมามีอิทธิพลต่อผลการเลือกตั้งได้อีก นอกจากการใช้วิธีทางคณิตศาสตร์เข้ามาคำนวณตัวเลขดิบของจำนวนคะแนนเสียงเท่านั้น

๓.๓ หลักการเลือกตั้งโดยเสรี (Grundsatz der Freiheit der Wahl)

หลักการเลือกตั้งโดยเสรีเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเลือกตั้ง ซึ่งหากการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามหลักนี้แล้ว หลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งข้ออื่น ๆ ก็จะมีหมดความหมายไปโดยปริยาย และการเลือกตั้งนั้นก็อาจจะเรียกได้เลยว่าเป็นการเลือกตั้งในการปกครองตามระบอบเสรีประชาธิปไตย

หลักการเลือกตั้งโดยเสรี หมายความว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกคนย่อมใช้สิทธิของตนได้โดยปราศจากการใช้กำลังบังคับ หรือความกดดันทางจิตใจหรือการใช้อิทธิพลใด ๆ ต่อการตัดสินใจ ไม่ว่าจะการใช้อิทธิพลเหล่านี้จะมาจากฝ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และระหว่างการเลือกตั้งหรือแม้แต่ภายหลังการเลือกตั้งก็ตาม มิให้มีการควบคุมทิศทางของการลงคะแนนเสียงไม่ว่าจะเป็นการกระทำในรูปใด ผู้ออกเสียงเลือกตั้งต้องตัดสินใจลงคะแนนได้อย่างอิสระ ในกระบวนการสร้างความคิดเห็นทางการเมืองที่เปิดเผย

หลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งข้อนี้คลุมถึงการเตรียมการเลือกตั้งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคลุมถึงการหาเสียงเลือกตั้งด้วย สำหรับสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งนั้นศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้มีคำตัดสินว่าการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองนั้นขัดต่อหลักการเลือกตั้งโดยเสรีนี้ และสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งนั้นจะมีลักษณะเสรีได้ก็ต่อเมื่อการ

คัดเลือกสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งการกระทำในที่ประชุมสมาชิกพรรค หรือที่ประชุมกลุ่มการเมืองที่จะส่งตัวแทนเข้าแข่งขันในสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งย่อมหาคความว่า การเลือกผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้นจะมอบหมายให้คณะกรรมการพรรคเป็นผู้ตัดสินแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นโดยการกำหนดของกฎหมายหรือเป็นในทางข้อเท็จจริง

๓.๔ หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาค (Grundsatz der Gleichheit der Wahl)

หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาคเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติมากที่สุด กล่าวคือ การฟ้องร้องหลักการเลือกตั้ง โดยเสมอภาคนี้มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักความทั่วไปของการเลือกตั้ง และทำให้หลักความทั่วไป ของการเลือกตั้งมีความสมบูรณ์ขึ้นในแง่ที่ทำให้คะแนนเสียงแต่ละคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้มีโอกาสส่งผลในการเลือกตั้งอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นแล้วหลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาค นี้ยังเสริมหลักการเลือกตั้งโดยเสรีอีกด้วย

หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาคนี้ได้รับการบัญญัติไว้ ในกฎหมายขั้นพื้นฐานสำหรับการเลือกตั้งสภาผู้แทนแห่งสหพันธ์ และในความเสมอภาคของการเลือกตั้งมุ่งเน้นเป็นอันดับแรก คือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทุกคนควรจะใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของตนเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนในอำนาจรัฐได้ หรือความเท่าเทียมกันตามกฎหมายซึ่งหมายถึงความเท่าเทียมกันในแง่ของการมีสิทธิต่าง ๆ และมีโอกาสที่จะใช้สิทธิต่าง ๆ เหล่านั้น สิทธิที่จะเรียกร้องความเสมอภาคตามกฎหมายนั้น หมายถึง สิทธิที่จะเรียกร้องความเท่าเทียมกันในการที่จะมีสิทธิต่าง ๆ ได้ถึงแม้ว่าจะมีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้ก็มาจากความคิดง่าย ๆ ที่ว่าหลักการความเสมอภาคในทางกฎหมายนั้นจะไร้ประโยชน์ไปทันที หากว่าบุคคลทุกคนมีอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าเทียมกันทุกกรณี

สำหรับความเสมอภาคในการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์อธิบายว่า คะแนนเสียงแต่ละคะแนนที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนลงไป จะต้องมีความเท่ากับคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่น ๆ เสมอ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงกรอบของระบบการเลือกตั้งแต่ละระบบด้วย

หลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาคมิได้ใช้กับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่ใช้กับการเลือกตั้งทุกขั้นตอน กล่าวคือ รวมทั้งการสมัครรับเลือกตั้ง การเตรียมการเลือกตั้งทั้งหมด การหาเสียง การนับคะแนน ตลอดจนการแบ่งจำนวนที่นั่งในรัฐสภาให้แก่พรรคต่าง ๆ

เกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันใช้หลักความเท่าเทียมกันในแง่ของโอกาส ซึ่งเป็นหลักที่พัฒนาต่อมาจากหลักการเลือกตั้งโดยเสมอภาคส่วนหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญฯ ได้ชี้ว่าการประกันโอกาสที่เท่าเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกระบวนการสร้างความเห็นและเจตจำนงทาง

การเมืองอย่างเป็นอิสระของประชาชนตามกฎหมายพื้นฐาน และหลักความเท่าเทียมกันในแง่ของโอกาสนี้กำหนดให้พรรคการเมืองทุกพรรคและผู้สมัครอิสระทุกคน “มีโอกาสเท่าเทียมกันในการหาเสียงและในทุกขั้นตอนของการเลือกตั้ง เพื่อให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการแข่งขันเพื่อรับคะแนนเสียงจากประชาชน” หลักความเท่าเทียมกันในแง่ของโอกาสนี้มีบทบาทอย่างมากในการหาเสียงเพราะใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณากรณีการแบ่งเวลาให้หาเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐ การอนุมัติให้ใช้ห้องประชุมหรือสถานที่สาธารณะในการหาเสียง การปิดโปสเตอร์หาเสียงตามท้องถนน ตลอดจนการชดเชยค่าใช้จ่ายในการหาเสียงที่รัฐจ่ายให้แก่พรรคการเมืองต่าง ๆ

๓.๕ หลักการเลือกตั้งโดยลับ (Grundsatz der geheimen Wahl)

หลักการเลือกตั้งโดยลับ (Grundsatz der geheimen Wahl) เป็นสาระสำคัญของการเลือกตั้งระบบประชาธิปไตยและเป็นตัวค้ำกันหลักการเลือกตั้งโดยเสรี เพราะหากการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยลับแล้ว การเลือกตั้งก็ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งโดยเสรีได้ หลักการเลือกตั้งโดยลับนี้ให้ความคุ้มครองทั้งผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนและผลประโยชน์ส่วนรวมด้วย ในขณะเดียวกันข้อบังคับทั้งหลายที่ออกมาเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามหลักการนี้จึงมีลักษณะบังคับ

ตามหลักการเลือกตั้งโดยลับแล้วจะต้องดำเนินการเลือกตั้งโดยไม่ให้ผู้ใดทราบได้เลยว่าผู้ลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนตัดสินใจเลือกใคร แม้ว่าผู้เลือกเองจะไม่ประสงค์ให้การเลือกของตนเป็นความลับก็ไม่อาจปฏิเสธหลักนี้ได้ และต้องดำเนินการเลือกตั้งของตนไปตามข้อบังคับทั้งหลายที่ออกมาเพื่อการรักษาความลับของการเลือกตั้งทุกประการ ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าผู้เลือกตั้งปลอดภัยจากการถูกข่มขู่ ซึ่งอาจจะมีขึ้นภายหลังการเลือกตั้งได้

๔. รูปแบบการจัดการการเลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในปัจจุบัน

เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีการปกครองแบบสหพันธ์ ฉะนั้นลำดับขั้นตอนของคณะกรรมการเลือกตั้งชุดต่าง ๆ จึงต้องสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองแบบสหพันธ์ด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงคณะกรรมการเลือกตั้งระบบต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากระดับล่างสุดขึ้นไปหาระดับบนสุดตามขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้เป็นการสะดวกแก่การทำทำความเข้าใจ

๔.๑ คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง

คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งนี้ ยังแบ่งประเภทออกไปตามลักษณะของงานที่รับผิดชอบดังนี้

๑) คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งทั่วไป
คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งและตรวจนับคะแนนรวมทั้งประกาศผลของการนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนรับผิดชอบ

๒) คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่ทำหน้าที่เหมือนคณะกรรมการชุดแรกแต่จะเคลื่อนที่ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล บ้านพักคนชรา หรือเรือนจำ เป็นต้น เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ที่จะใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามสถานที่ดังกล่าว ซึ่งไม่อาจใช้สิทธิตามปกติได้

๓) คณะกรรมการตรวจคะแนนที่ลงทางไปรษณีย์ ทำหน้าที่ตรวจนับคะแนนที่ลงทางไปรษณีย์

๔.๒ คณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง

ในแต่ละเขตเลือกตั้ง จะมีคณะกรรมการเลือกตั้งระดับเขตเลือกตั้ง ๑ ชุด โดยแต่ละชุดต่างมีหน้าที่รวมคะแนนภายในเขตเลือกตั้งที่ตนรับผิดชอบ (ทั้งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน จะมีการแบ่งออกเป็นเขตเลือกตั้งทั้งหมด ๒๙๙ เขต)

๔.๓ คณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐ

ในแต่ละรัฐจะมีคณะกรรมการเลือกตั้งระดับรัฐ ๑ ชุด ทำหน้าที่รวบรวมผลการเลือกตั้งภายในรัฐของตน (เยอรมันประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ และเมืองที่มีฐานะเทียบเท่ารัฐ รวมทั้งสิ้น ๑๐ รัฐ)

๔.๔ คณะกรรมการเลือกตั้งระดับสหพันธ์

คณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่รวบรวมผลการเลือกตั้งทั้งประเทศแล้ว ประกาศว่าบัญชีการเลือกตั้งใดบ้างที่ได้รับเลือกและแต่ละบัญชีมีสิทธิส่งกี่ที่นั่งพร้อมทั้งประกาศรายชื่อผู้ได้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

คณะกรรมการเลือกตั้งทุกระดับ จึงแยกขาดจากหน่วยงานของรัฐบาล ทั้งนี้ เพื่อประกันความเป็นกลางของคณะกรรมการเลือกตั้งทั้งหลายเอง ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากในยุโรป นั้นมีประสบการณ์ที่ไม่ดีจากการที่ให้หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการเลือกตั้งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐมีแนวโน้มจะทำการให้เป็นประโยชน์แก่พรรคที่อยู่ในคณะรัฐบาล

๔.๕ คณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง

เกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้ง กฎหมายเลือกตั้งเยอรมันได้กำหนดหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ว่าจำนวนประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้ง ไม่ควรจะต่างจากถัวเฉลี่ยของประชากรในเขตเลือกตั้งทุกเขต (เฉลี่ย ส.ส. ๑ คน : ประชากร ๒๒๒,๕๐๐ คนในปี ค.ศ. ๑๙๘๓) เกินกว่า ๒๕ % และถ้าความแตกต่างนี้เกิน ๓๓ ๑/๓% เมื่อใดก็จะต้องมีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่โดยไม่ชักช้า และเพื่อให้การกำหนดขอบเขตพื้นที่เลือกตั้งเป็นไปโดยเที่ยงธรรม กฎหมายเลือกตั้งก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการถาวรระดับสหพันธ์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางรัฐบาล ในกรณีที่จะต้องมีการออกกฎหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งเดิม

คณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้งนี้ ประกอบด้วยกรรมการ ๗ คน ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติของสหพันธ์เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง นอกจากนี้ศาลปกครองของสหพันธ์ จะต้องส่งผู้พิพากษา ๑ ท่าน มาร่วมเป็นกรรมการด้วย คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ประจำคือ ทำรายงานภายในระยะเวลาประมาณ ๑ ปีครั้ง ภายหลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้งโดยเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้มีการปรับปรุงเขตเลือกตั้งต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ รายงานนี้ไม่มีความผูกพันในทางกฎหมาย จากจำนวนรายงาน ๘ ชิ้น นับแต่ได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการชุดนี้มา มีข้อเสนอรายงานฉบับที่ ๑ (ปี ๑๙๕๘) ฉบับที่ ๕ (๑๙๗๓) และ ฉบับที่ ๘ (๑๙๘๕) ที่ไม่ผ่านเป็นกฎหมายเลย ส่วนรายชื่อที่เหลือจะผ่านเป็นกฎหมายทั้งหมดหรือบางส่วน

แนวความคิดในการตั้งคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้งนี้ เยอรมันได้รับอิทธิพลอย่างมากจาก The Permanent Boundary Commissions ของอังกฤษ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในแง่ของความเป็นกลางในทางการเมืองจึงมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสำเร็จลุล่วงด้วยดี

๔.๖ การสมัครเข้ารับการเลือกตั้งในเยอรมัน มี ๒ วิธี ได้แก่

๑) วิธีการเสนอชื่อบุคคลที่ทางพรรคการเมืองเห็นว่าเหมาะสม ทั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขต

๒) สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตนั้น นอกจากจะมีผู้สมัครที่พรรคการเมืองเสนอชื่อแล้วยังมีผู้สมัครประเภทที่ยื่นสมัครเองอีกด้วย โดยกำหนดว่าผู้สมัครที่ยื่นสมัครเอง (ไม่สมัครในนามของพรรคการเมือง) จะต้องยื่นใบสมัครพร้อมกับบัญชีรายชื่อพร้อมลายเซ็นของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีใบรับรองจากนายทะเบียนจำนวนอย่างน้อย 200 คน เว้นแต่จะเป็นชนกลุ่มน้อย

ข้อที่น่าสังเกตสำหรับการสมัครรับเลือกตั้งประการหนึ่งก็คือ ในการสมัครนั้น รัฐจะไม่เก็บค่าธรรมเนียมการสมัคร ทั้งยังมีเงินอุดหนุนช่วยค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งหากผู้สมัครได้รับคะแนนเสียงถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้และทั้งนั้นสืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่า การสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นการช่วยผดุงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยส่วนหนึ่ง การช่วยลดภาระในทางการเงินของผู้สมัครก็จะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะสนับสนุนให้ได้คนดีเข้ามาแข่งขันกันมาก ๆ

๕. หลักการและกฎเกณฑ์ของระบบการเลือกตั้งเยอรมนี

๕.๑ คะแนนเสียงเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนมีคะแนนเสียง ๒ คะแนนเสียง

๑) คะแนนเสียงที่ ๑ เป็นคะแนนเสียงที่ใช้ลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งของตน เนื่องจากแต่ละเขตมีตัวแทนในสาขาได้ ๑ คน การคิดคะแนนเสียงที่ ๑ ที่เลือกผู้แทนเขตเลือกตั้งนั้น ใช้หลักคะแนนเสียงข้างมากรอบเดียว กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หากมีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ใช้วิธีการจับสลาก

๒) คะแนนเสียงที่ ๒ เป็นคะแนนเสียงที่ใช้ลงให้แก่บัญชีเลือกตั้ง บัญชีใดบัญชีหนึ่ง โดยกฎหมายเลือกตั้งกำหนดไว้ในมาตรา ๖ วรรค ๖ ว่า พรรคใดได้รับคะแนนเสียงจากทั้งประเทศรวมกันแล้วไม่ถึง ๕ % ของคะแนนเสียงที่ลงทั้งหมด หรือมีผู้แทนเขตไม่ถึง ๓ เขต (๓ คน) จะไม่ได้รับพิจารณาในการจัดสรรที่นั่งตามสัดส่วน เว้นแต่พรรคการเมืองดังกล่าวจะเป็นพรรคการเมืองของชนกลุ่มน้อยของประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะมีคนละ ๒ คะแนนเสียง แต่เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์แล้วก็เท่ากับว่ามีเพียงคะแนนเสียงเดียว ทั้งนี้ เพราะในท้ายที่สุดแล้วตัวกำหนดจริง ๆ คือ คะแนนเสียงที่สองซึ่งทำหน้าที่ชดเชยให้พรรคต่าง ๆ มีที่นั่งตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่ตนได้รับจริง ๆ เท่ากับว่าระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ของเยอรมนีเป็นระบบสัดส่วนนั่นเอง

๕.๒ บัญชีเลือกตั้ง

พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการเลือกตั้ง มีสิทธิเสนอบัญชีรายชื่อผู้สมัครในนามของตนได้ในระดับรัฐเท่านั้น (ไม่มีบัญชีรายชื่อระดับสหพันธ์) แต่ในการคิดคะแนนเพื่อแบ่งสรรที่นั่งจะต้องเอาคะแนนที่พรรคได้รับจากทั้งประเทศมารวมกันทั้งหมด การให้เสนอบัญชีรายชื่อระดับรัฐนี้มีข้อดี คือทำให้การกระจายอำนาจการบริหารพรรคไปสู่ท้องถิ่น แต่ถ้าหากมีการใช้บัญชีระดับประเทศแล้ว จะทำให้กรรมการกลางของพรรคจะมีอำนาจมากเกินไป

๕.๓ การคำนวณแบ่งสรรที่นั่ง

วิธีการคำนวณเพื่อแบ่งสรรที่นั่งตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่สองที่พรรคต่าง ๆ ได้รับนั้น กฎหมายเลือกตั้งเยอรมนีกำหนดให้ใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดของ Hare ซึ่งได้รับการดัดแปลงในทศวรรษที่แล้ว โดย Niemeyer วิธีการคำนวณแบบนี้มีผลใช้บังคับตั้งตั้งแต่ปี ๑๙๘๕ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

๑) จำนวนที่นั่งทั้งหมดในสภาผู้แทนราษฎรจะถูกนำมาคูณกับคะแนนเสียงที่สองที่พรรคได้รับจากทั้งประเทศ

๒) แล้วนำมาหารด้วยจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดที่ผู้เลือกตั้งมาใช้ สิทธิลงให้แก่พรรคที่ได้คะแนนรวมเกิน ๕ %

๓) ในขั้นแรกพรรคต่าง ๆ จะได้รับที่นั่งตามผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเต็ม หากยังมีที่นั่งเหลืออยู่จำนวนที่นั่งเหลือจึงจะถูกแบ่งต่อไปตามลำดับค่ามากน้อยของเศษหลังจุด ทศนิยมกรณีเท่ากันก็จะมีการตัดสินโดยวิธีการจับสลาก

ในบางกรณี วิธีการคำนวณนี้อาจส่งผลให้พรรคที่ได้รับคะแนนเสียงที่สองเป็น เสียงข้างมากเด็ดขาด แต่ไม่ได้จำนวนที่นั่งเป็นข้างมากเด็ดขาดด้วยกฎหมายเลือกตั้งมาตรา ๖ พรรค ๓ จึงได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ในกรณีดังกล่าวพรรคที่ได้คะแนนเสียง เกินกว่ากึ่งหนึ่งของ คะแนนเสียงทั้งหมดที่ใช้ในการคิดคะแนนจะได้รับที่นั่งเพิ่มอีก ๑ ที่นั่งก่อนที่จะมีการแบ่งสรร ที่นั่งให้แก่พรรคอื่น ๆ ตามค่าของเศษหลังจุดทศนิยมต่อไป

ตัวอย่างการคำนวณ

สมมติว่ามีที่นั่งทั้งหมด 21 ที่นั่ง คะแนนเสียงที่สองที่พรรคต่าง ๆ ได้รับจากทั้งประเทศมีดังนี้

พรรค A	10,000	คะแนน
พรรค B	8,000	คะแนน
พรรค C	4,000	คะแนน
พรรค D	3,000	คะแนน
รวมทั้งสิ้น	25,000	คะแนน

วิธีการคำนวณ

พรรค A	$\frac{10,000 \times 21}{25,000} = 8.40$	= 8
พรรค B	$\frac{8,000 \times 21}{25,000} = 6.72+1$	= 7
พรรค C	$\frac{4,000 \times 21}{25,000} = 3.36$	= 3
พรรค D	$\frac{3,000 \times 21}{25,000} = 2.52+1$	= 3

สรุปที่นั่งได้ดังนี้

พรรค A	8 ที่นั่ง
พรรค B	7 ที่นั่ง
พรรค C	3 ที่นั่ง
พรรค D	3 ที่นั่ง
<u>รวมทั้งสิ้น</u>	<u>21 ที่นั่ง</u>

วิธีการคำนวณนี้เป็นการแบ่งที่นั่งตามสัดส่วนของคะแนนที่พรรคได้รับ คะแนนที่ใช้ได้ทั้งหมด จึงให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำและมีแนวโน้มที่จะช่วยพรรคที่ไม่ใหญ่นัก เพราะเพียงเศษหลังจุดทศนิยมก็อาจทำให้ได้ที่นั่งมาอีก ๑ ที่นั่ง

หมายเหตุ : วิธีเดียวกันนี้ใช้กับการแบ่งที่นั่งภายในพรรคด้วยว่าที่นั่งทั้งหมดของพรรคจะแจกจ่ายไปตามรัฐต่าง ๆ รัฐละเท่าใด

๖. ความเหมาะสมในการนำระบบการเลือกตั้งแบบเยอรมนีมาใช้กับประเทศไทย

๖.๑ ปัญหาการเลือกตั้งในประเทศไทย

ศ.ดร. สมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้สรุปไว้ดังนี้

๑) การเลือกตั้งเต็มไปด้วยการซื้อขายเสียง มีพื้นที่เลือกตั้งน้อยมากที่ผู้ชนะการเลือกตั้งไม่ต้องใช้เงินในการซื้อสิทธิ์ขายเสียง การใช้เงินเลือกตั้งนับวันจะยิ่งสูงขึ้น ทำให้คนที่มีเงินมากมีอิทธิพลในพื้นที่มากมีโอกาสนะสูง ถ้าผู้สมัครไม่มีเงินเองก็ต้องอาศัยพรรคและยอมเป็นลูกทีมของกลุ่มการเมืองในพรรคหรือลูกทีมของหัวหน้าพรรคโดยตรง ทำให้นายทุนพรรคยังมีบทบาทมากในการกุมชะตาชีวิตทางการเมืองของ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

๒) การใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการเลือกตั้ง ในอดีตผู้นำพรรคและผู้สมัครต้องจัดหาเงิน เพื่อใช้ในการซื้อสิทธิ์ขายเสียงโดยตรง แต่เมื่อมีการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ โดยจัดทำโครงการที่ใช้เงินภาษีอากรจากประชาชนมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยมให้แก่พรรคตน เป็นเสมือนการซื้อเสียงล่วงหน้า โดยไม่ต้องใช้เงินของตัวเอง แนวทางนี้นอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปัญหให้กับประชาชนได้แล้ว ยังสร้างความเสียหายให้กับประเทศเป็นจำนวนมากอีกด้วย ปัจจุบันพรรคการเมืองทุกพรรคจึงพยายามแข่งขันกันใช้นโยบายประชานิยมมากขึ้น การเลือกตั้งในประเทศไทยจึงกลายเป็นเครื่องมือของนักการเมือง

๓) การซื้อสิทธิ์ขายเสียงมีกลยุทธ์มากมายที่อำนาจของผู้กำกับตรวจสอบทางกฎหมายเอื้อไม่ถึงในบางพื้นที่เพียงแต่หัวคะแนนของผู้สมัครแจ้งว่าการเลือกตั้งคราวนี้จะจ่ายเท่าไร

เลือกตั้งเสร็จแล้วจึงรับเงิน สำหรับนักการเมืองที่มีอิทธิพลวิธีการนี้ก็ได้ ทำให้กฎหมายไม่มีโอกาสที่จะเล่นงานได้เลย

๔) บทบาทของ กกต. ในการควบคุมกำกับการเลือกตั้งไม่มีประสิทธิภาพ

๕) การแจกใบเหลืองใบแดงไม่ช่วยในการแก้ไขปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการแจกใบเหลืองที่พบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่ถูกใบเหลืองเมื่อเลือกตั้งใหม่ก็จะชนะกลับมาเหมือนเดิม การแจกใบเหลืองนอกจากจะไม่สามารถแก้ไขการทุจริตเลือกตั้งได้แล้ว ยังทำให้การเลือกตั้งสิ้นเปลืองทั้งงบประมาณการเลือกตั้งและเวลาในการเลือกตั้งของประชาชน ส่วนการแจกใบแดงอาจจะมีผลทำให้ผู้สมัครถูกตัดสิทธิ์จากการเลือกตั้ง แต่ก็มีจำนวนน้อยมากทำให้นักการเมืองไม่เกรงกลัว

๖) ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงทำให้ผู้สมัครที่ต้องอาศัยเงินซื้อเสียงจากนายทุนพรรคต้องอิทธิพลของนายทุนพรรคไปโดยปริยาย นักการเมืองจึงไม่มีอิสระในการดำเนินงานทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๗.๒ ความเหมาะสมในการนำระบบการเลือกตั้งมาใช้กับประเทศไทย

การเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีที่จะนำมาใช้กับประเทศไทยนั้น มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งมีข้อคิดที่น่าสนใจในเรื่องดังกล่าวดังนี้

สำหรับผู้ที่มีความคิดว่าการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีมีความเหมาะสมในการนำมาใช้กับประเทศไทยนั้น เช่น

นายสุจิต บุญบงการ กรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ มองว่าเป็นระบบที่ตอบโจทย์ดีกว่ารูปแบบเดิม เพราะสะท้อนคะแนนนิยมและป้องกันพรรคการเมืองมีอำนาจมากเกินไปจนครอบงำฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติและคะแนนเสียงของประชาชนได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยรูปแบบไม่ได้แตกต่างจากเดิม คือ การเลือกตั้งจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ กรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ เห็นว่า วิธีการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีจะทำให้ทุกคะแนนที่มีค่า ไม่ถูกตัดทิ้ง พรรคขนาดกลางและเล็กมีโอกาสได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น เพราะจะคิดจากคะแนนของระบบบัญชีรายชื่อเป็นหลัก ที่สำคัญจะช่วยแก้ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงจากการเลือกตั้งได้

นายไชยันต์ รัชชกุล คณบดีคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเห็นด้วยกับระบบการเลือกตั้งที่จะเดินตามโมเดลการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีที่จะทำให้ทุกคะแนนเสียงมีค่าและไม่ถูกตัดทิ้ง ถือว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

ส่วนผู้ที่มีแนวคิดว่าการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนียังไม่เหมาะสมในการนำมาใช้เช่น

นายสมบัติ ชำรงธัญวงศ์ สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติและประธานคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง ได้แสดงความเห็นทั่วถึงระบบเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีว่าจะมีปัญหาตรงที่ทำให้เกิดรัฐบาลผสมเหมือน สมัยรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ คือพรรคเล็กซื้อรัฐบาล อันอาจนำไปสู่ปัญหาการทุจริตได้

นายสมคิด เชื้อคง อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทย เห็นว่าระบบการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนียังไม่เหมาะกับสังคมการเมืองประเทศไทย ประเด็นลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเหลือจำนวน ๒๕๐ คน ซึ่งมองว่าไม่สอดคล้องกับการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยที่ต้องดูแลประชาชนในพื้นที่มากขึ้น อันอาจทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง

ทั้งนี้ นายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ได้แสดงความเห็นเปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสียของระบบการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีว่า

ข้อดี คือ ทุกคะแนนจะมีความหมาย แต่ระบบเลือกตั้งของไทยคะแนนบางส่วนไม่มีความหมายและทุกภาคส่วนมีโอกาสที่จะได้รับเลือกตั้ง

ข้อเสีย คือ จะมีความยุ่งยากชาวไทยเคยชินกับการเลือกตั้งที่คนได้คะแนนอันดับ ๑ จะได้รับเลือกตั้ง แต่แบบของประเทศเยอรมนีคนที่ได้ลำดับที่ ๒ อาจจะได้รับเลือกก็ได้ซึ่งคนไทยอาจทำความเข้าใจเรื่องนี้ยากมาก จุดอ่อนอีกเรื่องคือการทำให้มีพรรคเล็กพรรคน้อยเกิดขึ้นจำนวนมาก เพราะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งซึ่งการเลือกตั้งแบบประเทศเยอรมนีจะทำให้พรรคใหญ่เสียเปรียบ เพราะต้องแบ่งส่วนที่ได้เปรียบให้แก่พรรคเล็ก